

Петар Цвейковић

ЗАГОНЕТКА ИЗБОРА

Када се аутор налази пред задатком какав нуди позив овог часописа, да направи избор од десетак својих песама и да их пропрати текстом, онда, хтео не хтео, готово да мора да пође, супротно својим жељама, линијом мањег отпора, да би, колико је могуће упростио ребус који садржи тај позив и бар донекле одговорио захтеву рубрике.

Познато је, наиме, да је сваки избор, ма у каквом виду био, једна врста клопке или теста са много непознатих, иако у суштини многи атрибути везани за стихове не морају у овом послу да буду пресудни. Примера ради, узмимо, време и тему које садржи, рецимо, слика рушевина једног дворца из давног прошлог времена, која неке веће могућности песнику од једне оголене орахове крошње, са нечим што би чак и као амбијент стајало на некој од њених грана, попут обичне вроне или какве друге птице, или реке са било којом количином воде, брзине тока, садржаја или врсте риба, или, опет, каквог урбаног детаља са руба улице који прво улази у око градском песнику. Питање убрзања свих тих ствари, фокуса, нагиба и температуре припадају живости стиха, а основна ствар инак пулсира у неком од питања које излази из менталне перцепције аутора, односно његовог осећања света, материјала и језика који се формира при тој анимацији. Занемаримо ли сада ове и сличне чињенице, вратићемо се опет на питање са почетка текста: шта ставити на тас, чија је противредност с друге стране: „десет песама”, односно, која врста језика је мера која би могла да савлада ову малу загонетку *Повељине* рубрике?

И будући да нова целина ствара нови израз, нови круг, само у случају да су песме у том распореду склопиле блиско међусобно пријатељство и повезале се на рачун неких заједничких постулата, може се рачунати на

ритам и инерцију које важе за једну скупину. Тек у том случају она тежи једном начелу, чије духовно поље обједињује цео садржај укључивањем и делова који су у претходним целинама били елементи с другачијим еквивалентима. Све остало је равно цели која се добија при додиривању рамена десеторице непознатих људи на улици, од којих тражите нешто.

Избор који је пред вама, према томе, један је од оних слојева који је аутор ових редака покушао да извуче у једном даху из неколико већих целина, *Грчке лозе*, *Песма из аутобуса*, и да од тога направи прилог у траженом облику.

СЕЉЕЊЕ

Из читања прелазим у башту. Следеће поглавље: заштити купус. Уместо будућности одоздо из времена проваљују кртице. Чиним што треба: идем и враћам се. Као мотика, којом овде окопавају кромпир, јуче у метално доба, данас у палеолит. Доба бронзе је прошло. И лова. И није време да се опет сели. Из суседне јазбине лисица се цери на све оно што пасијом жели да обузда време. Та ваљда нису увек идеје тако мале! Дивног ли посла кад ренде полети низ дрво! Том занату смеши се сваки год.

Од сутра ћу писати песме овако,
прича ми један пријатељ.
А јуче други: побећићу у нешто друго.

СЛЕПЦИ ИЗ ГРКА

А слијейца Вилија Њорџре не добисмо?

Вук: из писма Мушицком

Нису биле баш чисте те деобе
петком: кад су се спремала
предсказања за недељну цркву.
Хоћете да звезде помогну онима
којима манастир кисне док гледају тепсију,
криви се торањ седмично;
да се Бог сажали и поправи кров,
па затим и поведе просјак за руку?
То исто из вароши пишу,
јакоже о оно мало живота

у доба у којем губави умор влада,
и како „један глас преко Саве у уши долази”,
прича узбуђено старац, без очију, него дечак
заљубљен, који из Жиче иде.
И још о оном другом
који је секао шашу и с архимандритом причао,
јер овај је умео да умири језик као кљунове ваге,
оном полу-човеку полу-диву који нема ништа,
али кад се у ситама притаји,
где је као Индијанац знао да презими и Вишњи
пазио да га не посече.
А чим пролеће дође, некакав свраб га спопадне
и без усуда баца гусле, граби крст
и иде на даије.

ИЗ „ЦРКВЕНИХ АНАЛА”

1

Кад барут растопи ко крв је
добра тинта. Гушчије перо пише.
Из тог доба луди поп разноси
семе. Истога кова окренуто слово
заменеује шару на глиненој посуди.
Земљу су издали. Сваке године праве
колач од ораха који старачка уста
не једу, а ни животиње.
Боја означава да је винову лозу
садио старац а коза дојила
сина, оног који се уздиже сасвим
уз престо.
Властела удави његовог оца.
Ето шта земља чува
при дну не више од пола метра,
мимо зида који продужује у врт.
Не упуштајући се у осећања тог сталежа
који, опет, утроши више снаге
на простачко пуњење џепова
но на нежности које су га чекале,
може се рећи: да се човек данас
радије искључи у пола посла
но што пожели да дође до новог закључка.
Зато сад прати пост и дува у прсте.

2

Годови понекад умеју да почну
ко наказно време, што каже дрводеља;
читајући их, као да своди неки
само њему знани рачун блање и макљице

и отпора који долази од храстове цепанице.
Касно у ноћ, он испада мањи
од оног при постављању краљева,
односно фигура у шаху, само што прве
заливају крвљу. И мада је дрво
као потез, све тврђе, идући ка југу
ређе се налази, јер и ту, како мисли он,
делује исти принцип: свргнутог
божанства и доласка ђавола
или: добра и зла, који почиње са:
„Налаз ваљан за...” а завршава се
са: „На буту дивље свиње говори...”
а ни парче не принесе устима. Сликара и писца
који преписа књиге ручно, с доста
калиграфа и грифона, стрмих гласова
и исцељења, мерећи пуле свакој речи,
све то имаше под прстима
када изнад његове главе прелете јато
дивљих гусака на југ.

3

Десет за једну годину стари
она која најпре свиљу за чаршав
а онда и сукно замени. Римљани пале,
Грци такође. Оде и цвет доба
династија Палеолога. Док Крсташи
вучје вешање обаве, он лови
hoves perferi, или како се то
овде каже, обично дивље говече.
И већ је на путу за Солун и Цариград,
не види ништа друго, само море.
Пипањем прстију налази пут
један из братства. После ће ступити
на брод за Ђенову.
Да човек не поверује тој ноzi босој
која преноси тежину једног света
на другу земљу, како говори странац
у жељи да објасни природу кичме.
Ако се икад врати,
он стиже лак, право у врт
где данас бацају опушке и празне флаше.

ИЗ ДЕЧАНСКЕ ПОВЕЉЕ

Предуго сам, остављен од свих,
сада поново стиче пријатеље,
поново добија наклоност некадашњих пријатеља,
оних који су га се клонили као губе
а са којима је некад био нераздвојан.

Сада заједно кују планове, спремају се за нова освајања,
мисле једнако а идеје им се подударају,
више и боље него после талачког повратка
са двора татарског краља Ногаја.
Недавно су се засмејали
дошавши скоро у исти мах на помисао о поправци градског
купатила.

А колико јуче, као о какво помрачење,
ударали су у котлове и тигање
и ојкали за њим
као да није млади краљевић
него рањени руњави зубр.
Али, како рече летописац,
време мења само коње а седло остаје,
и да се сваки рат завршава женидбом
а мир је прилика да деца одрасту;
сада се опет све чешће виђају
и опет са породицама проводе пријатне часове у долини
Лима.

– Како су деца порасла
и како лепа!

(А ја морам да додам: од лоших очева.)
У међувремену, неке кћери се спремају за удају
а неке већ имају децу.

Како журе наследници
и како се крв брзо мења;
не само српска и грчка, него и татарска, бугарска.
Али може ли се суздржати таштина
и одложити жеља да се одмах кује новац
и граде Високи Дечани
Тебе, наравно, не могу то да питам.
Јер деца не гледају на то, она расту.
Крв им је још више помешана,
и имају очи, иако кажу да су слепа,
а да ли ће бити наследници и господари,
то ко зна, ја не знам; тако у повељи стоји;
можда Кантакузин, али ћути,
иако је знао да је и Стеван помало видео.

ЛУДИ ПУСТИЊАК

Пустуњак тада оде на реку
да се крај воде промени.
Тамо нађе камен са медвеђом шапом,
око од урока, синују и козу,
псећи шум, камилавку, царски зуј,
орла у висини и кост белу за несаницу
која свира, коме би до тога
да бунике једе и продаје зјала.
И лице његово сину: једно дрво

одмах одреди за сојеницу,
и друго – из којег ће
жути потећи мед.
Имао је и шуљину за пчеле
и за постелу коже.
Онда изврну јутарње речи
да дозна шта се иза њих крије;
нађе слокове мртвог предања
и рупу једну дужу од сваког језика;
на искриви главу да чује птицу
која ће певати до смрти
и остати на истом месту.
Зато овде може сањати о срећи
а прошлост, ко парче зделе, наћи ће у реци
И пошто га је све то конкало даље,
помеша грожђе и смех,
вино и рибу,
да ваљано преточи истину
из живота у судбину,
као што су то у више верзија
учили од богова преци,
(једном ће бити светац);
али не нађе како, кад попије
чашу чистог духа, или просто
кад не зна куда из овог круга,
да отвори врата раја.

БОЖИЋНЕ ПЕСМЕ

5

Ходамо ли последње недеље посне
поред ледене обести воде, с једне и друге стране
коју Крститељ онда напречац крсти.
Да се није хватала тако, ишли би с главом
надоле, по нафтним мрљама.
Инак, све брже шаран изумире. Гргеч се
не мрести. Али, упркос томе, олакшање
се спрема испод, као од снега.
Човек се крај ње бар утешу,
иако осим оног што ћути
нико не рачуна на чудо.
Ту су прошле и олалије. Мужеван старац
сриче: „приправите пут...” и „сви сте
браћа”. Пут се, међутим, сужава, па рачва,
што не зависи ни од чега, наравно,
јер је просто тако.
Ова земља је подељена тачно као календар,
као што је и време одвојено тачно
за пост и месојеђе.

Не може се, дакле, бежати ни од чега,
бар од Сретења,
тј. док ноћ не почне да краћа а дан да расте.

10

Целцати месец бдили су зимски свеци
излазећи кад је коме време
на црвено слово као духови на ветру,
лебдећи у некој благој недоумици
да ли да траже какав компромис
са онима којима се већ изменио свет,
виркајући у цепне календаре по ко зна који пут
не би ли прилику ненадно уграбили
и решили се рђавог одгоја, своје ситничавости,
да када пођу знају шта су напустили.

НА ПУТУ ЗА СВЕТУ ГОРУ

То што се видело са седишта аутобуса
да титра и да светли на прозорском стаклу
беше негде на планинском путу код Стагире.
А бува о њему већ је била пуштена у граду,
и то смо чули.
И мада је, истина, било више боја,
најпре је изгледало као нека музга
а не мистерија.
Али онда је дошао разлог да се мало одступи
од првих залетања и да то буде мрља
од недавних киша и прашине, коју су тог јутра
слепиле гуме са раних Аристотелових стаза,
због ко зна каквих одступања и веза,
које смањују идеје до ваздушног притиска,
о чему сада ћаскају два песника
на касном путу за Свету Гору.
Ако то није неслана шала,
каквим је стари Стагирац знао прибећи;
неко од нас двојице морао би да буде
прерушен у муву да би видео
шта с друге стране стакла постоји.

ДВЕ РУБАИЈЕ ИЗ СЕНКЕ

са обратне стране

*

Оштрачи ножева и језика, Сиријусовог поглавља тумачи,
продавци гавроса и гавуна, месари и викачи,
сви на црти: како да живот преобразе. А само један,
ведогоња, без по муке може ту границу да прекорачи.

*

Друге размере донеше они у витла газе
са бојама за доскочице, обичаје и прелазе.
А они што из дубраве изронише после, само су
појачали пламен, али нису дирали у изразе.